

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛДНЕМ

**РЕДАКЦІЯ
І АДМІНІСТРАЦІЯ:**
Львів, Ринок 10. II. пош.
Конто почт. шл. 143.322.
Адреса для телеграм:
"Діло" Львів.
Гол. Редактор приймає
від 1—3 год. передпол-
днем. Рекламні не застосовують.

ПЕРЕДПЛАТА:
Місячно в краю 4-20 зл.
ЗА ГРАНИЦЮ:
В Америці 1 дол., Франції,
Голландії, Бельгії 20 фр. фр.,
Італії 750 л., Німеччині 750
м., Польщі 5 зл. зл.,
Чехословаччині 30 ч. ч., Ру-
мунії 150 лей, Болгарії 750
л., Австрії 750 ш. Швейцарії
1 зл.

**В справі оголо-
шень звертатися
до Адміністрації.**
ЦІНА
ОДНОГО ПРИМІРНИКА
17 сот.

Стабілізація.

Війна і революція визволила сти-
бийну гру народних приставостей,
одиничних і масових, а одночасно
анулювала гомінік ключі і великі ці-
ни, що переходять межі спромож-
ності даної хвилі. Збірне життя
народів є вічний репетитор mobile,
та його хід не все супроводить
рух рівномірно прискорений. Немо-
жливості досягнення всіх намічених
цілей спричинює припинення руху
приставостей, ходу подій, а навіть
відступ взад.

Велика англійська революція
Кромвеля, велика українська рево-
люція Хмельницького, велика фран-
цузька революція в своїм логічному
відвороті знайшли розв'язку у вій-
ськовій диктатурі. Диктатором був
Кромвель, диктатором був Хмель-
ницький, диктатором був Бонапар-
те. Диктатура є логічним закін-
ченням революції, є передомом
нового циклу масових випадків і за-
вжди, а одночасно є виходом, запо-
чаткуванням нового циклу, нової
полю, доби скорегованої реставра-
ції і стабілізації, доби реакції.

Та цей природний і логічний
розвиток подій не пішов досі відомо-
ми, вгостаними стежками. Прав-
да, майже кожна держава, кожна
група, кожна течія викидала з сво-
го нутра якогось "бонапартика",
однак ні один з них не представ-
ляв собою великої індивідуально-
сти. Мусоліні, Стамбуліський, По-
вхлер, Ллойд Джордж, Керенський,
Савінков, Петлюра з одного боку,
а Колчак, Денікін, Врангелі, Туга-
чевський, Троцький, Пілсудський, Гор-
ті й ін. з другого — всі вони на мен-
шу або більшу міру намагалися пі-
ти слідом бонапартизму, всі вони
котили довести на свій лад до ста-
білізації відносин і всі не здійснили
своїх гордих мрій або здійснили їх
тільки в дуже поменшеному обсязі.
Скала новітнього життя є така ши-
рока, змінистість подій така могут-
на й блискавична, визвольні при-
страсти такі загальні і загальні, а
суперечності інтересів держав, на-
родів і клас така всеохоплююча, що
придавало собою, спутує і розторо-
шує навіть найсильнішу індивіду-
альність. Тому то перехід від війни
і революції до стабілізації відбува-
ється з поминанням одної всесиль-
ної диктатури, відбувається збірни-
ми зусиллями, колективними засо-
бами.

Якраз теперішній час має всі при-
знаки стабілізації і повороту до
мирних засобів боротьби: диплом-
атичної гри, торговельної конку-
ренції, приєднання союзників іт. н.
Першою ознакою стабілізації є
устійнення валют, одної з перед-
умов устійнення господарського
життя. Девальюція, інфляція, ваган-
ня курсів на світових біржах — все
це причини неспокійства. Лінія найменшо-
го опору, легководність, життя з

дня на день, якого лисовом була
між ними інфляція й девальюція,
твердне і ціпеніє в ліній проду-
маного опору зі супротивностями
долі, набирає признак впертої, що-
денної боротьби за існування оди-
ничне і збірна. Ще недавно Німеч-
чину заливали мільярди мільярдів,
ще недавно на широких просторах
нінїшнього СРСР кружляли міль-
ярди найріжнородніших грошових
знаків, ще недавно польська марка
стрімголов скочувалася в пропасть,
ще недавно в цілій Європі панував
повний валютний й економічний
розвал, а сьогодні німецька рен-
та марка, радянський червінець і
польський золотий все таки схи-
тають нормують економічне життя.
Очевидно, для вдержання вартості
устійненої валюти є вимагана бу-
джетова рівновага, активний
біланс, а цьому може дати міцну
основу добробут і сяке-таке адово-

лення, себ-то матеріальна і мораль-
на підаткова спроможність насе-
лення. Та не вже другий етап ста-
білізації. Стабілізації валюти до-
вершено не якімись гігантськими
помислами і планами геніальних лю-
дей, незрівняних фінансистів, тільки
дотеперішній успіх цих намагань має
своє джерело в зміні настроїв,
в психічній переміні широким мас.
В психічній структурі і настроях має
займа замирили сподівання чи
побоювання, що раптом, нагально,
ненадійшло знову все закипить, за-
вертеться в дикому танці війни, ре-
волюції, переверотів, раптових
змін і перемін, а утверджувалася
думка, що теперішній стан збере-
жеться ще якийсь довгий протяз
часу. А життя має свої вигоди, а
через той довгий протяз часу не
лише треба жити, але й розвивати-
ся, творити вартості, у важкій пра-
ці підготувати нові події. Практи-
цизм мусів побідити легководність.
І це є вихідна точка, передумова
стабілізації. Ф. Ф.

Відсвіжена європейська проблема.

Причини загасання. — Три держави. — Зв'язані руки. — Загальний
пакт і евакуація. — Двозначність малих порозумінь.

Нарешті знову стала на черзі
для загально-європейська пробле-
ма безпеки. На протязі довгих
місяців держави залишили її, одні
з вдоволенням, інші з острахом, у
надії, що час дасть їй дозріти.
Безпосереднє загасання спричинили
німецькі вибори і зміна уряду у
Франції. Англія ждала, що принесе
нова констеляція. Як довго інші
держави полагали свої внут-
рішні справи — був час надума-
тись щодо бажаної напрямної.

На тлі загальної ситуації лідко
ще недавнї, а вже затерті обрис
жовтєвського протоколу; на перший
план висувається справа точної
засованого пакту між тьомма вели-
кими державами — Франції, Англії
та Німеччині, з метою забезпечити
свої та сусідні кордони, які були
би основою мирових взаємин на
менш-більше довге майбутє. Ясне,
що колиб ця остання справа мо-
гла найти практичну розв'язку, тоді
всі інші непорозуміння зійшли би
до ролі підрадинх. Європа, маючи
на однім боці ці три держави, змі-
няла би одночасно підстави Ліги
Націй і перейшла би до полаго-
дження конфліктів інших держав,
що стоять осторонь союзників.

Ми чули вже чимало разів, що
гіркі досвіді останньої війни та
преважного миру повинні би стати
сильною заохотою для керівників
сучасної Європи, щоби подати со-
бі дружні руки для переможення
спільного ворога — економічної
руїни та воєнної небезпеки. Але
ні одиниці, що є представниками
держав, ні державні організації не
в силі рішати вільно про засо-

би здійснення своїх бажань. Кожна
з великих держав рахується з ці-
люю низкою обставин своєї сусід-
ки, дружньої чи ворожої, і жде на
докази довіри з її боку.

У нинішній фазі дискусії про за-
гальну безпеку можна відмежува-
ти два різні моменти. Перш усього
йде балачка про загальні пропози-
ції гарантійного пакту. Вона ожи-
дає відповіді Франції на проєкт
Німеччини, відповідю, на яку треба
було чекати аж до приходу нового
уряду. Другим моментом є справа
німецького розвбросіння і евакуації
Кельнської (Кольонської) смуги. Ця
справа стає проблемним каменем
загальної проблеми. Коли згідно з
пунктами договору, військова між-
народна контрольна комісія ствер-
дить, що Німеччина не додержала
зобов'язань, тоді вона мусить як
найшвидше зробити все, що треба,
щоби такі заходи припинились.
Але й союзники не можуть зло-
живити своїм становищем, на ко-
ристь своїх інтересів. Англія займає
кольонську смугу в імені союзни-
ків, але і мусить звільнити її з мен-
тою, коли не матиме більше сумнівів
щодо доброї волі Німеччини у ви-
конаних зобов'язаннях.

"Таймс" у вступній статті з 15-го
п. м. стверджує, що в часі, коли
вирішуються ці складні справи, такі
відокремлені порозуміння як Поль-
щі та Чехословаччині, можуть ма-
ти подвійне, навіть суперечне зна-
чення. Вони можуть удектирати по-
розуміння з іншими або їх усклад-
нити, тому, що можуть продовжу-
вати передвоєнний поділ Європи
на два ворожі табори, які схи-
ляються в союзі, з острахом перед
сусідами. І англійський орган ро-
бить зовсім алучний висновок, що
гарантійний пакт не може зродити-
ся в атмосфері залякання, недовіри
та прибільшеної осторожності.
Треба, щоби великі держави за-
жидансь вжити на себе відповідаль-
ність за рішччю волю порозуміння
між собою.

Чи є конституція?

Промова посла С. Підгірського на пле-
нумі сейму 30. квітня 1925 р. під час
дебат над будівством міністерства вну-
трішніх справ.

Розглядаючи бюджет міністер-
ства внутр. справ, бачимо, що
предбачено на нього в цьому
році 206,875,434 зл. У що суму
не входить диспозитивний фонд —
3 міль. і фонди на субвенції та до-
танії приблизно 2 міль. З першої
суми, не рахуючи агаданих фондів,
на пблїцію призначено 103,480,211
зл. Цю суму мають скласти подат-
ки, які оплачує український на-
рід. Український народ знаходиться
під польською владою всупереч
своїй волі і є зовсім зруйнований
політикою нищення та денационалі-
зації, яку прикладає до нього
польський уряд на протязі 6 років,
ще й неопірно важкими податка-
ми, які адирають з нього силоміць
та терором. Польська адміністрація,
головно на наших землях користу-
ється дуже поганю славою. Нема
там людей з досвідом та освітою,
а головни нема людей відповідаль-
них за свої вчинки, з почуттям за-
конности. Той законности, який
домагаємось — донині нема; нами
управляє

не закон, а самоволя адміні-
страції

польської.
Не може бути законности там, де
панує хаос. Супроти наших земель
цей хаос панує не лише там, але
і тут у центрі. Мземо аж трьох міні-
стрів, що рядять над українськи-
ми та білоруськими землями. Голо-
вини є мін. Ратайські, який виразно
заявив, що не розуміється на "кре-
сових" справах. (Голос: уже обя-
вляється!). Тому покликав "сена-
від цих справ мін. Смульського. Він
є спеціаліст від нищення україн-
ського та білоруського руху і тому
він має пильнувати "хресові" уря-
ди". Крім цього покликав віцепре-
мієра Тугута, щоби він "опікувався"
нашими землями. І виходить так,
що й Ратайські не довіряє Тугуту,
якому не довіряє і ця частина па-
лати (відає напразо), а згада,
бачучи з одного боку п. Ратайско-
го а з другого п. Смульського та
Тугута, не знає, як виконувати свій
уряд. І польська суспільність також
поділялася. Збільшилася лише хаос.
А наслідком цього те, що

наша населення позбавлене
громадянської свободи

забезпеченої конституцією. Консти-
туція дуже гарно написана, швидко
ухвалена сеймом і розхвалювана
польськими міністрами за кордоном.
В польській державі, а головни в
наших землях фактично не існує.
Мін. Ратайські сам виразно сказав,
що вона є законом з рамками без
змісту (Голос: коли сказав це Р-
отже є мертвою). Не знаючи відпо-
сї на наших землях, виручаються
п. Смульським. А цей добуває із
царсько-російського смітника укази
та розпорядки, внесені російською
та українською революцією і вво-
дить їх у життя своїм славетним
"обіжником". Добуває розпорядки
з 1893 і 1906 рр. (Голос: Це не
так давно!) з доби найбільше
чорно-сотенного царського режиму.
Царський закон з 1906 р. андалий

Red. czaa. "Dilo" we Lwowie, Pr. 354/25.
W imieniu Izby Rządowej Polskiej. Sąd
Sądowny krajowy orzekł na wniosek Prokura-
tory przy Izbie Sądzie, jako Trybunał Pre-
sowy we Lwowie, że treść artykułu, umie-
szonego w czasopiśmie "Dilo" Nr. 103
(10.482) z dnia 14.V. 1925, w artykułach pod
tytułem "Pierwszy akt składowy" w całości
nie posiada do końca zawartości znamiona
kłamstwa z § 66 a) uk. ukł. k. k. z dnia 14.
maja 1925, która konstatacja za nprawa
miejscowych i zarządków miejscowych są-
dów.

kladł wydał w myli § 493 p. k. zakaz dalszego
rozpowiadania tego pisma drukowego.
Zarazem wydał nakaz odpowiedzialnemu
redaktorowi tego czasopiisma, by orzeczenie
niniejsze umieścił bezpłatnie w najbliższym
numerze i to na pierwszej stronie. Niewy-
konanie tego nakazu pociąga za sobą na-
stępstwa przewidziane w § 21. ust. 1. druk.
z 17. stycznia 1903 Dz. p. r. Nr. 6 z 1903 t.
I. nakazemże za przekroczenie za grzywnę
do 400 zł. a. karę do 15. m. z 1925 r.
Hawel.

ек ліквідації першої революції в 1905 р. п. Смульскі

у віднодженні „демократичній“ Польщі відновляв царські розпорядки

І прикладав їх до наших земель.

І дуже характеристичне те, що саме не потонання власної конституції зустрічається з радісним признанням правниці та центра, а мовчазною згодою лівих, тому, що цей протиконституційний об'єкт спрямований проти українського населення і українських посіл. Ваші віча, віча „Визволення“ можна скликати спокійно, але наші є заборонені. І тому ми не перестаємо протестувати проти посягання нас прав і проти нашої неволі.

У польській адміністрації кожного вразить чисельність. На території, де за російських часів урядовав один генерал-губернатор, а за українських — один комісар, тепер маємо трьох міністрів. На Волині було давніше 7 повітів, а тепер 11; давніше на один повіт був один „справник“ та двох-трьох „станових представів“ — нині маємо старостинські уряди (Голос: Як це були добрі часи!) Це були квітні часи, безсоромні, царські, які і нам і нам добре нашошкулчили. Але коли прирізаємо їх з нинішніми „добрими“ часами, то побачимо ту різницю, про яку я згадав: — сотки урядовців.

Ця армія урядовців

урядус страшенно поволі, на все має час, топче слідками міністрів закони приняти навіть соймом. Ось появились т. зв. язикові закони зведичувати перед Лігою Нації, на доказ толеранції Польщі супроти меншостей, які „звертаються проти держави“. А в дійсності ці закони не мають ніякого приложення, бо в староствах чи в поліції чи в інших урядах, скільки, де претендент звертаються на рідній мові їм відмовляють, ще й з глузуванням (Голос: Це неправда). Поїдете, пане после, в наші сторони і переконайтесь. Ні одного прохання українською мовою не полагдують. А коли кому й вдасться його полати, то напевно відповіді по українськи не одержить.

А що діється в судах? За Австрію у Львові відчували

акти, обнижчування українською мовою

А ось в недавнім процесі Мельника і тов. львівський окружний суд не хотів цього зробити. І передуюча скінчилась такий самий процес. Нащою інтервенцію в цій справі мі-

ністер справедливості сказав, що суд не має права не допустити до відчитання акту обнижчування по українськи, а коли вже це зробив — нічого не можна вдіяти. Отже видно, що незаконність, топтання прав такою інституцією як суд потурас п. міністр справедливості. А як в інших урядах?!

Далі чуємо, що на українських землях нема стільки поліції, що за російських часів. Наведу тільки кілька цифр. Нпр. у Рівні і його повіті було за Росії 238 поліцаїв, нині маємо їх 301, а треба зважити, що давніший рівенський повіт поділено за Польщі на 3 повіті — значна частина теперішнього сарненського повіту належала до Рівенського, до якого тепер належить ще й Костопільський. У ковальській повіті було за Росії 176 поліцаїв — нині є їх 237, хоча нинішній повіт, переділений на два, є значно менший від колишнього.

(Докінчення буде.)

3 діяльності української парламентарної репрезентації.

Інтервенції в справі плевбісцитових надунитів.

1) Інтервенція посла С. Назарука і тов. з Українського клубу до міністра освіти в справі: а) урядового відання громадських урядів врославського повіту окремим об'єктом, оголошенням у „Тригодинку врославській“, що вони поставилися у родичів дітей шкільного віку за декларації в справі навчання польською викладовою мовою в школі; б) в справі заборони львівської шкільної кураторії українським приватним гімназіям уживання української мови як урядової у каталогах, на конференціях та на шкільних свідченнях.

2) Пос. С. Козницького і тов. з Українського клубу до міністра освіти в справі незаконного поступування шкільного інспектора в Перемишлях, учительки Соботи і управителя школи Турського в Перемишлі, перемишлянського повіту, в справі шкільних декларацій.

Шкільний інспектор згідно зі шкільним законом повинен особисто або через старосту провирити, чи на місці є змовники та всі діти для того, щоб внести декларації були ладні. Перемишлянський інспектор того не робить ні особисто, ні через органи старости, але ось в селі Перемишлі доручив їм цю справу тамошнім учителям Яніні Соботі та Турському. Учителю Собота подала всім дітям декларації за введенням польської викладової мови до школи та загрозила їм, що якщо не принесуть підписи батьків, то їх битиме. Діти боялися і підписували батьків самі, але їх було небагато. То-

Пурус

пасту до вутти
випає село
понад мільон
неспасених.

ді за справу взявся сам Турський, який кожного батька до себе і навколо його до підписання декларації. Ця робота є протизаконна, а до того велася вона по наказу шкільного інспектора. Інтервенції домагались покрання винних.

3) Пос. С. Козницького і тов. до міністра внутрішніх справ і до міністра освіти в справі відібрання права навчання учителями приватної української народної школи ім. М. Шапкевича в Станиславові Андрієві Вировичові, Дмитрові Махоголові, Адольфі Махоголові, Євгені Самоверській і Володимирі Фелаківі — усіх по причині злинок, недовірливості супроти польської держави. Всі навчені учительські сили ввели жертвою урядової самової, бо ніякої „недовірливості“ їм недовірливо. Інтервенції домагались повернути всіх прав адисваліфікованим неадекватно учителям.

4) Посла С. Козницького і тов. до міністра освіти в справі незаконного поступування шкільного інспектора в Станиславові при провирюванні важливості шкільних декларацій. Пам інспектор знімає батьків, що підписали декларації, а надає їм положення сіл до Станиславова для переслування, домагались провадження методичних питань для дітей шкільного віку, провадження посвідки від громадського уряду, що підписавши декларацію разом із дітьми мешкає в громаді а накінець в об'єкту грозило, що на випадок невиконання в інспектора з усіма тими вигодами та послідовними познаними неадекватно, а тим самим декларації унеможливити. Всього способів поступування інспектора при провирюванні декларацій є суперечливі з інституційним законом, є провокаційним українське населення та змущує до того, щоб шляхом переслідування та надужити унеможливити декларації.

5) Пос. С. Хруцького і тов. до міністра освіти в справі незаконного вимагання присяги від батьків українських дітей, якого допускається шк. інсп. 3 дек зі Скалата. До такого протизаконного і протиконституційного чинку дійшов скалатський інспектор дня 24. квітня н. р. в Північній Гетьманській, куди серед ночі заїзав через поліцію 35 українських батьків в громаді Глібів.

6) Посла С. Хруцького і тов. до міністра освіти в справі незаконного поступування шкільного інспектора в Ярославі Вавшак при перевірці шкільних декларацій.

Інспектор Вавшак розіслав до українських батьків громади Бороти, щоб вони явилися для переслування до віддаленого на 7 км. села Лопів. Там почав він їх переслувати в присутності такої-ного управителя школи, польського катехизита і двох поліцаїв. Одну особу переслухувало 20—30 минут. Від павку до полудня переслухано людей 5 осіб. Пополудні селі, що тратили час, гуртом увійшли до кімнати переслухувати. Тоді інспектор провадив їх відділяти нові декларації за польською викладовою мо-

вою в нічній, бо вони остинути стору, та вони мусіли самі відсиджувати школу і учителя. Коли селіне спротивились тому, то інспектор заїзав, що все одне так само розв'язати. Ось такими путтями, терором і злою фальшивою інтерпретацією закону інспектор примушує українських батьків підписувати декларації за польською школою.

7) Посла С. Хруцького до міністра внутрішніх справ про вилучення українського населення підписувати декларації за польською мовою навчання в шкільній організації державної поліції у Жолтанях і Бродках.

В названих місцевостях польські поліції замість стояти на сторожі закону, вилучили на українських селян підписи на декларації за польською викладовою мовою в школі, не вказуючи на те, що ті селіне вже внесли свої декларації за українською викладовою мовою. При цьому позвав поліціями вилучити з такою чином зібрати в одній громаді 27 підписів. Деяких селіне, що відмовилися підписувати польські декларації, як ось селіні Гринька Хоминського в інших селах із Бродок, поліція підписували самі. Коли селіне жалувалися на таке поступування поліції командантом Новикові, то він зазначив, що не може допустити до цього, щоб в Бродках була українська школа.

8) Посла Тимошук і тов. до міністра освіти в справі незаконного поступування учителя народної школи в с. Грабові, рівенського повіту при складанні селінами шкільних декларацій.

Учт. Романовські змусили селіне Возю, Лукашука, Мих. Веремчука і Охана Дубчука під загрозою кари 40 зол. до підписання декларацій за польською викладовою мовою в школі.

9) Посла Назарука і тов. до міністра внутрішніх справ і до міністра освіти в справі перевірювання декларацій за українською школою в Самбірському повіті шкільними інспекторами Скоковським і Венгжияком та їх помічниками.

Оба названі інспектори скликавали на село декларантів до Самбора і питали їх, чи вони хочуть, щоб їх дітей учили за польськи чи ні. Декларанти зазначили, що хочуть. Тоді інспектори скликали протокольно їхню згоду на польську школу та повернули селінам українські декларації.

10) Посла С. Козницького і тов. до міністра внутрішніх справ і до міністра освіти в справі тероризації та переслідування українського населення в громаді Честяна тернопільського повіту заступником тероризмського інспектора Влозьким, учителем Честяна Міллером і комісаром громади Честяна Бончуком за згоду жєні такою-ними українськими селінами жєні декларації в справі української школи.

Серед доч. з 15 на 16 квітня ходив до селі зі світлом поліцай та будували селіне усіх декларантів до школи, бо так чекав на них інспектор і державна поліція. Громадський поміцай грози, що як не підуть, то їх арештують і заведуть до тюрми. Селіне встали і пішли до школи, де учитель Міллер розташував

Д-р Богдан Барвінський.

В обороні свободи науки.

В нагоди „епархіального закону“ з д. 2. IV. 1925.)

(Докінчення.)

Після цих загальних заявток щодо формальної сторони „епархіального закону“, вертаю до „тегітум“ справи, але тільки дотично двох параграфів (§ 2. і § 6.), котрі відносяться до світських католиків. В першу чергу зверну увагу на абсурдність § 6. Візьмім такий приклад. Такий незвичайно поширений в культурному світі часопис, як „Neue Freie Presse“, не має жодного світського в католицькому вірою і християнською обичайністю, а всеж таки цілий ряд наших українських політичних діячів (і то глибоко віруючих католиків) дописувало і дописує до нього, оскільки ходять про наші справні політичні й національні. Причина, як бачимо справедлива. Митр. ординарніт каже одначе, що до таких часів „не вільно і світським католикам дописувати жодна із справедливої якоїсь причини, про яку має судити Ординарніт“. Чи отже світський католик, політичний діяч, являючись для „N. Fr. Presse“, статтю на тему національно-політичну — має, перед відданням її

до Відня, предложити її митр. ординарнітові в тій цілі, щоб він дав свій суд про „справедливість причини“, яка привнесла автора написати для того часопису таку в таку статтю? Чи при наших загально відомі „друтенстві“ (головно в святоюрських кругах) не полегала така стаття в ординарніт бодай з місяць, переставши бути описати актуальною? А в тім, яка тут компетенція митр. ординарніту рішати в національно-політичних справах і судити, чи „причина справедлива“ або ні? Хто тут більше компетентний рішати, чи ординарніт, чи політичний діяч, про „справедливу причину“?

3 § 2. „закону“, котрий дотикає різнож світських католиків, полишаю на боці „молитвобослови“, „образи й образці з молитвами або й без них“, „листки зі списом вілпустів, наданих Апост. Престолам“ і т. н., а займуся виключно розгляданням заборони, оскільки вона дотикає справ наукових. Не можу одначе хоч би кількома словами не зачепити факту, що ординарніт у своїому „законі“ (а саме в § 2.) представляє себе А визначуваними собою „цензурів“ яко виключних сторожі „релігії, моральності й обичайності“, в противенстві до світських католиків, котрим не вільно займатися ні науковими ні вигадлими жєні небуль писаннями,

оскільки вони стоять у якій небуль звязи з „релігією, моральністю й обичайністю“.

Передовсім оскільки в § 1 „епархіального закону“ митр. ординарніт пояснює, що цей „закон“ розуміє під назвою книги, то в § 2, говорячи про „науку, стоячи в звязи з релігією і моральністю“, не зводив пояснити, що розуміє під назвою „наука“.

Щож це таке „наука“? „Наука“ — це твор людського духа, а дух людський — це та божя іскра, що нею Творець вселеною оживилася фізичний організм людини. Людське тіло можна скувати путами й ланцюгами, та людський дух не скус на землі ніяка сила й найкріпшими кайданами. Цю живучість людського духа, неможливість закувати його в кайдани, зобразили уже старинні Греки в чудовому міті про Прометея, якого Зевес за те, що він розповсюдив божеський огонь на землі, велів прикувати до скалистого Кавказу, одначе не скусав Прометеевого духа.

Та того, чого ніхто смертний не в силі тут на світі вчинити, — скувати людського духа кайданами, — підіймається митр. ординарніт. Він зводляє собі відділювати „науку“ від „науки“, робити в науці різницю між „світським“ і „профанним“ як за найтемніших часів середньовіччя з заборонами свободи

заниматися „науками“ стоячими в звязи з релігією і моральністю? „Наука“, хоча ділиться на найрізніші категорії, всеж таки як поняття є тільки одна, через що не може бути нічим виключення монополем, а є загальною власністю людського духа. Тому то митр. ординарніт не має ніякого права установити монополіс і віддати патентів щодо певних родів наук.

Письмо св. є історичним джерелом так само, як і всякі інші джерела. Кожне історичне джерело вільно ученим перекладати й аналізувати, вільно подавати до нього коментарі, писати трактати про нього. Якимже чином Письмо св. має бути тут винятком? Займаючись історією і філософією й археологією і т. д. цілого культурного світа на тій основі, що є воно історичним джерелом. Або нпр. етика, що є частиною філософії, філософія, що займається нею, не може поводити у своїх дослідках християнської етики. Чи отже має він шовно просити о дозвіл митр. ординарніту свої погляди давати до промовляння ординарнітським цензурним? Ця тоді стане жєні зі свободою науки й до чого не заведе? По-множить жєні „indictis prohibitis“ та „exurgantibus“, але не спавить розвитку науки й не заставить учених завертати назад до Прометеевої свободи.

